

Litteratur om Ribe amt

H. K. Kristensen: GAMLE SYDVESTJYSKE FISKERLEJER. Alle kender til det store opsving, fiskeriet har taget fra slutningen af forrige årh. til i dag, ikke mindst på den jyske vestkyst, men for de fleste vil det være en overraskelse gennem denne bog at erfare, at den samme vestkyst, nærmere bestemt fra Holmsland til ned i hertugdømmerne, tidligere har haft et storfiskeri. H. K. Kristensen viser, at dette var tilfældet fra middelalderens slutning til op i det 17. årh.

Det er dette, der er bogens emne, med hovedvægten lagt på de fiskerlejer, hvortil fiskeriet var knyttet, men med strejftog langt derudover. Bogen indeholder f. eks. et kapitel om sandtoldens historie, om fangst af østers, marsvin og sæler, samt et vigtigt kapitel om handel med fisk.

Forfatteren begynder med en oversigt over det lidet, som udgravninger og skriftlige kilder fortæller om lejernes ældste historie, og på den anden side fører han også skildringen op til storfiskeriets begyndelse for ca. 75 år siden. Den omfatter altså fiskeriet, dets midler, vilkår og folk, i et halvt årtusind og med en vrimmel af jyske, slesvigske og holstenske lejer, hvis eksistens kun de færreste har anet.

Behandlingen af dette store emne falder noget ujævnt ud, men det må vel så være på grund af kildernes uensartede beskaffenhed.

For tiden fra ca. 1500 til op i 1600-tallet er hovedkilden lensregnskaberne og tingbøgerne — de sidste spiller en stor rolle helt op i 1700-tallet. For det 19. årh.s vedkommende er kilderne derimod væsentligst sekundære, topografier, historisk interesserede nedskrifter og erindringer o. l., altså kilder, der allerede repræsenterer en vis form for behandling af stoffet.

H. K. Kristensens indsats består som følge heraf i to ting, dels hans egne forskningsresultater, især fra tidsrummet 1500—1800, dels i sammenfatningen af andres skriftlige behandling af visse sider af emnet til det helhedsbillede, vi længe har savnet.

Som et par af hans forskningsresultater kan nævnes bestemmelsen af, hvor Nymindegablejet har ligget, og den udførlige dokumentation for rytmen i fiskeriets omfang: fra storfiskeriet ca. 1500—1650, over en tohundredårig nedgangsperiode til det ny storfiskeris begyndelse.

Det er ligeledes et vigtigt resultat, forfatteren når ved at påvise, at erhvervsfiskeriet er af betydeligt ældre dato, end man el-

lers gemenlig tror »på bjerget«. De, der hævder, at erhvervsfiskere først forekommer fra slutningen af forrige århundrede, må til at tro om!

Mens altså bogens emne, intentioner og resultater aftvinger respekt, må man med ærgrelse konstatere, at den form, det repræsenteres i, ikke står mål hermed.

Efter anmelderens mening burde forfattere af arbejder af denne kategori bestræbe sig for at skrive for et større publikum end det, der selv sidder og gransker i arkiver o.l. og derfor er hjemme i den der herskende terminologi. Men det har ikke bekymret H. K. Kristensen ret meget. Hvorfor forklarer han ikke udtryk som »sagefald«, »leje ad gratiam«, »genant« — og mange andre? Jo, undertiden bekvemmer han sig til at komme med en forklaring, men i adskillige tilfælde først, når ordet forekommer for 2., 3. eller 10. gang. Således forekommer »sund og mave« side 39 og mange gange senere, men først side 197 vedføjes den nødvendige forklaring! De ordforklaringer, der faktisk findes, må læseren endvidere søge tre forskellige steder: i teksten, i fodnoter og — mellem kildeangivelserne!

Den noget springende fremstilling, der er en stor charme hos den livfulde fortæller og foredragsholder H. K. Kristensen, bliver, når den afklædes det mundtlige ords varme, en hindring for tilegnelsen. Læserens usikkerhed m.h.t. hvor vi egentlig er henne, forøges undertiden ved, at forfatteren udelader at markere overgang til nyt stof, se f. eks. s. 63, hvor den stærkt bevægende historie om esepigen Anna og hendes husbond Søren — uden ny linje eller andet varsel — efterfølges af dette prosaiske notat: »1683 havde Lønne kun 2 havbåde. I stedet for sandtold svarede 7 sld«.

Man kunne kritisere adskilligt andet i fremstillingen, f. eks. de mange gentagelser (Simon Christensens ulovlige handel med tømmer paraderer endda to gange i samme afsnit, s. 85 f.), men lad os i stedet for konstatere, at forfatteren til gengæld er sikker i det saglige. Her er der kun få ting, der kan røres ved, men det bør dog bemærkes, at det er forkert, hvad der står s. 33 om en tavserolle. Den bruges ikke til at fæstne tavser til kroge med; hertil bruges en svøbepind, der ganske rigtigt fæstnes til kanten af bordet. Det ved H. K. Kristensen sikkert godt. Det er en lapsus.

I slutkapitlet gives en udmærket oversigt over emnet, klar, og skrevet med veloplagt hu. Vi må håbe, at der bliver brug for en ny udgave af bogen, og at forfatteren vil bringe resten af fremstillingen op på denne standard ved at give værket de mindst to sidste gennemsyn, som han åbenbart ikke fik tid til i første omgang.

Hvorom alting er: Her er den første udførlige fremstilling af fiskeriet ved Jyllands vestkyst i svundne århundreder, et pionerarbejde, hvis virkning vil vise sig i kommende år.

Arne Espegaard.

1659, DA LANDET BLEV ØDE. Redaktør Aksel Lassen udsendte 1959 sin opsigtsvækkende bog *Skæbneåret 1659* (se årb. 1959, s. 682 f). Den åbnede først for alvor historikernes og andre

folks øjne for virkeligheden af Karl Gustavkrigenes ødelæggelser på vore egne og for den frygtelige pest, som fulgte i krigens spor, og som raserede egnen i et bredt bælte på begge sider Kongeåen og tyndede frygteligt ud i befolkningen, mens de gruelligste rædsler foregik. Bogen blev hurtigt udsolgt.

Nu har Aksel Lassen udgivet ovennævnte populære og let tilgængelige bog, den er fri for tyngende videnskabeligt apparat og giver ikke blot hovedresultatet af den første bog, men en udvidelse af emnet: Karl Gustavkrigenes slutfase med massedød. Fjender og allierede (polakker, brandenborgere og østerrigere) dræbte adskillige og mishandlede befolkningen, men hærenes følgesvende, hungersnød og pest, gjorde tilsammen, at »landet blev øde«. Rædslerne udstråledes fra polaklejren i Skudstrup ved Skodborg. Efter svenskernes flugt til Fyn var Fredericia en øde ruinhob, forpestet af ligstank fra slet begravede døde, og egnen deromkring var ikke ret meget bedre. Også i Sydslesvig rasede pesten. Fjendens mishandlinger af folk på øerne tiltog, ligeledes sult, sygdom og elendighed. Store dele af landet var øde, godserne forarmedes, proprietærerne var om sig for at skaffe folk, måske ingen mere hårdhændet end Hans Schack på Gram gods. Langsomt kom genrejsningen.

En spændende bog.

VORE STEDNAVNE. De fleste mennesker interesserer sig for stednavne. Hvad betyder de? Hvordan og hvornår er de opstået?

Det er ikke let at svare på for almindelige mennesker. Stednavnestudiet er et vanskeligt studium. I 1950 udsendte professor *Kristian Hald* en oversigt: *Vore Stednavne*. Nu er bogen kommet i 2. oplag. I den forløbne tid har en lang række undersøgelser næsten fordoblet litteraturen, og mange nye resultater er nået. Derfor fremtræder bogen nu i en omarbejdet og udvidet skikkelse og giver i et letlæseligt sprog en mængde oplysninger, også om stednavne i vort amt.

SYDVESTJYSK NAVNESKIK PÅ VORE KANTER. For Institutet for navneforskning har *Eva Villarsen Meldgaard* skrevet en bog, der behandler Varde-Esbjergegnens personnavne, eller mere præcist fornavnene i Skast herred fra 1636 til 1960, specielt sognene Næsbjerg, Øse, Grimstrup, Årre og Fåborg, i et tillæg tillige efternavnene fra samme tid. Kirkebøgerne er undersøgt i perioder på 5 år med mellemliggende 50-årige lakuner. Kirkebøgerne går dog ikke tilbage til 1636, men for dette år findes Skast herreds tingbog nu trykt. 1636 er endnu 11 % af navnene nordiske med Knud og Oluf som de hyppigste. De fleste navne var helgennavne. Middelalderens populæreste mandnavn Johannes var i tingbogen blevet til Jens, Jes, Jon, Johan og Hans. Bothild (Boelde) og Ingeborg hørte til de få nordiske kvindenavne, af helgennavne var Maren eller Marine det almindeligste. Gennem bogen og dens tabeller følger man forandringerne og ser, hvordan man i stigende grad retter sig efter byernes navneskik.

SKADESLÆGTENS HISTORIE FRA SNEUM OG VILSLEV. Pensioneret kontorchef *Hans Niels Skade*, København,

har benyttet sit otium til at skrive sin slægts historie. Først slår han fast, at slægten ikke har nogen forbindelse med den forlængst uddøde adelige slægt Skade. Den mand, han finder som stamfader, er gårdfæster i Lildarum og forpagter af Sneumgård, Niels Sørensen Skade; han var indviklet i en stor smuglerisag, omtalt her i årbogen 1905 af Søren Alkærstig, og havde fået gården i Lildarum efter sin svigerfader Hans Vilslev. Det er lykkedes kontorchefen at knytte trådene mellem Vilslev-Skaderne og Lildarum-Skaderne. Slægten kom vistnok fra Vilslev til Lildarum før 1700, går tilbage til Vilslev igen 100 år senere og kommer atter 100 år efter påny til Sneumkanten (Simon Skade, Allerup). Tilknytningen til Sneumgård gør, at bogen også bringer nye og værdifulde bidrag til Sneumgårds historie.

Den velskrevne og lunefyldte bog fås hos forfatteren H. N. Skade, Strandboulevarden 38, Kbhvn. Ø.

MARK OG MONTRE. På initiativ af byantikvar Mogens Bencard, Ribe, har museerne i Ribe, Varde, Esbjerg, Ølgod og Grindsted påbegyndt udsendelsen af en fælles museumsårbog med Bencard, Edith Friis og Olaf Rasmussen som redaktører. Den er allerede blevet en succes. De fortrinlige billeder, den livlige tekst — og originale annoncer har slået an. Niels Thomsen giver en oversigt over Nye landsbyer, d. v. s. amtets germanertids bopladser: Herredsbjergene i Vilslev, Oksbøl, Trælborg i Verst, Dankirke i V. Vedsted, Rørkjær, Lykkegårdsvej og Randersvej i Esbjerg, Gellerupvej i Varde, Vardho i Gørding og Enderup ved Hviding. For Varde museum præsenterer H. Øllgaard et sjældent fornemt flintelåsgevær, udgået fra et værksted i Østrig, hvorfra der ellers kun kendes geværer i Paris og Moskva. Bencard gør indgående rede for En nyerhvervelse i Antikvarisk samling, et fint udsmykket kabinet fra Endrupholm. I samme museum findes Andrea Andersdatters piedestal, der med indhold er omhyggelig beskrevet af Kirsten Weber. H. P. Christensen skriver i Sorte jyder om et sæt brændevinstøj af ler på Grindsted museum, som også er en sjælden ting. Varde museum ejer dog brudstykker af et sæt fra Kokspong. Fra Ølgod museum behandler H. Øllgaard en sikkert lige så stor sjældenhed: En »tyggemaskine«, en forløber for det kunstige gebis, en slags tang med todelte riflede kæber, hvormed maden knustes, før den puttedes i munden. Nogle uanseelige tufsten fra bunden af Varde havn er nævnt af H. K. Kristensen, da de afgiver vidnesbyrd om, at her er rhinsk tufudskibet i kirkebygningstiden.

FISKERI- OG SØFARTSMUSEETS ARSSKRIFT 1965. Som sædvanligt indleder formanden Arne Espegaard med en beretning om arbejdets gang i det forløbne år. L. Ludvigsen og G. Nellemann skriver om Alestangning på Roskilde fjord, H. Pedersen om Bakker og garn hos læsøske fiskere, hvad der minder om det gamle linefiskeri ved Vestkysten, Anker Rønberg skriver om Barkskibet Johanne af Fanø, hvis billede efter et gammelt maleri pryder omslaget. Johanne var ikke et almindeligt fragtskib, men havde rummelige, smukt udstyrede kahytter og salon. Skibsføreren H. P. Thomsen skrev i 1929 en beretning om skibet og

dets skæbne, som er optaget i afhandlingen. P. Nordal Jensen behandler *Skælde og nedbord*, d. v. s. mindstemål. Det er lykkelige Nordal Jensen at finde de originale nedbor.

VIBORG LANDSTINGS DOMBØGER 1616. Vort arkivvæsen, Rigsarkivet og Landsarkiverne, har i den senere tid udfoldet en påskønnelsesværdig udgivervirksomhed. Viborg Landsarkiv har således udsendt Landstingets dombøger for 1616 i duplikeret udgave, givende korte referater af de verserende sager og ordret gengivelse af domskonklusionerne. Det er så fyldigt, at man i reglen ikke behøver at rejse til Viborg for at studere de originale dombøger.

Udgivelsen blev planlagt for nogle år siden af daværende landsarkivar *Hvidtfeldt* og er nu gennemført for en årgangs vedkommende af landsarkivar *Jens Holmgard*. Selve arbejdet er udført af arkivar *Poul Rasmussen*. Når man tænker på, hvilken uhyre værdifuld kilde dombøgerne er for de fleste arter af historie, ikke mindst for lokal- og slægtshistorie, og at man nu let og hurtigt kan sidde hjemme i sin stue og orientere sig i dombogen ved hjælp af fyldige registre, og der er håb om, at udgivelsen vil fortsætte, for årene før 1616 endog med sagerne in extenso, kan man kun være dybt taknemlig for den hjælp, arkivet her giver. Når værket til sin tid vil være færdigt, foreligger der en pendant til udgaven af Kancelliets brevøger. Det er afdeling C, som angår vor egn, og det er så interessant læsning, at man må pointere, at det ikke blot er en guldgrube for historikeren, men at de i mange tilfælde også vil være det for vore medlemmer. Hvert eneste sognebibliotek burde i alt fald anskaffe bogen. Den fås på Landsarkivet, Viborg, for 18 kr.

ANDRE BØGER OM ARKIVER. 1889 udkom den lov, der skabte Rigsarkivet ved sammenlægning af Gehejmearkivet og Kongerigets arkiv, og oprettede 3 provinsarkiver. Ved 75 års jubilæet udsendte Rigsarkivet *Afhandlinger om arkiver*, hvor 21 arkivfolk skriver en broget række afhandlinger om arkivforhold, lige fra Emilie Andersens Lidt om dokumenterne i Christian 2.s udenlandske arkiv til Damgård Petersens Besøgs- og lånervaner.

Rigsarkivet har endvidere fortsat udgivelsen af *Vejledende arkivregistraturer* med bindene XI—XIII, omfattende *Tyske Kancelli*, *Rentekammeret* og *Kongehusarkivet* fra Frederik VI.s, Christian VIII.s og Frederik VII.s tid. Af disse bind vil lokalhistorikeren især benytte bd. XII, Rentekammeret ved *Jens Holmgard*.

Landsarkivet, Viborg har udsendt et duplikeret bind: *Forskellige arkiver*, en fortegnelse over et ret betydeligt antal mindre arkiver, dels af offentlig og dels af privat proveniens. Initiativet er åbenbart taget af *Johan Hvidtfeldt*, arkivar *Poul Rasmussen* har ordnet det. Det er forskellige ting som arkiver fra valg til stænderforsamlingerne, tyske flygtningelejre, selskabet Enigheden i Ribe 1848—53, Ribe amts delingsførere, Fanø branddirektør, Nymindegabs uddybning og hartkornsekstrakter fra Anst og Malt herreder.

Landsarkivet for Sjælland har udgivet registraturer over lollandske retsbetjentsarkiver. — Endelig er der *Meddelelser om*

Landsarkiver 1921—65 og Meddelelser om Rigsarkivet og Landsarkiver 1956—60, omhandlende disses virksomhed.

Poul Ellers nye bog *Historisk Ikonografi* er en udmærket hjælper, når man ser på gamle portrætter og spekulerer over de problemer, de rejser. Georg Galster giver i *Mønt* en kort oversigt over mønt og medaillehistorien.

I Skalk 1964, nr. 5, har Niels Thomsen skrevet *Det synger under staldene* og behandler en i Gunderup i Aarre for ca. 150 år siden nedgravet jydepotte med en hugorm og giver løsningen på fænomenet ud fra Knud Jensens afhandling her i årbogen 1962. I Skalk 1965, nr. 3 skriver Hans Jørgen Madsen om *Sct. Peders sten*, kogesten, fundet på bopladsen i Okholm.

Også ind i ungdomsskolen eller højskolen har lokalhistorien fundet vej. På skolen i V. Vedsted benyttes der en duplikeret bog *Ved Vadehavet*, som forstander la Cour Madsen og hans lærerstab har udarbejdet, og som også andre kan have glæde af.

Geografisk Selskab har udsendt en række bøger, der berører vore egne. 1960 kom Jens Tyge Møller: *Mandø ebbevej*. Morfologiske og hydrografiske problemer i forbindelse med kortlægning af grænsen mellem to tidevandsområder. De to er Juvre dybs og Knudedybs. Omtrent langs grænsen mellem dem går ebbevejen. Løbene i området er nu stort set ved at grunde op. Det gamle Riber dyb var Juvre dyb syd om Mandø. Møller mener, at først ved midten af 1600-tallet har havet eroderet en rende i dengang højtliggende vader mellem Mandø og Fanø, så først fra den tid har man kunnet sejle lige ud den kortere vej fra Ribe. — 1963 udsendte Møller: *Vadehavet mellem Mandø og Ribe* å, hvor man ikke mindst vil glæde sig over hans undersøgelser over det mærkelige vadegræs *Spartina townsendii* som landvindingssplante, og som spiller en betydelig rolle ved V. Vedsted. S. å. udkom værket *Landvindingen i det sydvestjyske vadehav*, forslag til en regional planlægning, udarbejdet på grundlag af videnskabelige og tekniske undersøgelser af Børge Jacobsen i samarbejde med Margot Jespersen og H. A. Olsen; der er en rigdom af oplysninger om landvinding, bl. a. med forslag til en færdssludæmning til Mandø. — Endvidere må nævnes Børge Jacobsens *Vadehavets morfologi* (1964), der tager særligt hensyn til Juvre dybs tidevandsområde og N. Kingo Jacobsens imponerende værk: *Tøndermarskens naturgeografi*, der også tangerer vort amts vestkyst. — I *Geografisk Tidsskrift*, dec. 1964 har Søren Rasmussen offentliggjort *Studier over Engvandingen*, der dog især samler sig om Store Skjernåkanal.

SOL OVER SKOVBJERG BAKKEØ. Redaktøren af vort nordlige naboamts historiske årbog, Esbern Jespersen, har udsendt »Sol over Skovbjerg Bakkeø«, en romantisk titel for en række skildringer fra Ringkøbing amt, som Jespersen tidligere har skrevet til dagblade. De er frigjort for tyngsel af historisk videnskabelighed, lette og livlige i fremstillingen. Vi nævner: Enestegården Sørvad, Potteskår og En »genialsk« bog.

FRA EN VESTJYDSK HEDEGARD. Endnu en bog fra Ringkøbing amt må nævnes, nemlig prof. C. Raunkjærs *barndoms-*

erindringer fra hans fødegård Raunkjær i Lyne. *Har. Skodshøj* har forestået udgivelsen. Det er en bondes mangesidige kunnen gennem de vekslende årstider og krav, her er skildret på det intimeste på en tid, da gården endnu var en omtrent selvforsynende verden — og tillige bondedrengens verden, alt fortalt uden svulst, men med erindringens glædefyldte inderlighed.

Peder H. Smidt: HVERDAG OG FEST. Som sædvanlig har *Historisk Samfund for Sønderjylland* øvet en livlig udgivervirksomhed og bl. a. udsendt ovennævnte bog. Det er Smidt på *Spandetgård*, der fortæller vestslesvigske minder. Han er født på gården 1879. Dens jorder nåede til 1864 grænsen, man havde desuden en ejendom i *Hømlund*, og der var familie på denne side. Man får et klart indtryk af, hvad den levende forbindelse med *Ribe*, *Spandets* købstad, betød. Folkene følte sig som danske, mens visse andre sønderjyder havde et særslesvigsk standpunkt. Her skildres folkelivet, den grundtvigske mands sammenstød med tyske myndigheder og navnlig forholdene i Nordslesvig 1918-60. Smidt er en af foregangsmændene i det nationale arbejde og fuldtud H. P. Hanssens mand. Gennem sine mange tillidshverv kom han til at øve betydelig indflydelse.

Frederik Høyberg: GENNEM 80 ÅR. Denne smukke lille bog fortæller endnu mere om *Ribe* end den forrige. Høyberg er ganske vist født i Tønder 1832, men hans morfar Jens Knudsen ejede Korsbrødregård og var broder til Kr. Lauridsen Knudsen også i *Ribe*. Høyberg er således i slægt med digteren Jakob Knudsen. Hans far var farver i *Ribe*, og til ham flyttede familien fra Tønder, da Frederik var 3 år gammel. 1846—50 var han skriver på toldkontoret i *Ribe*, og der oplevede han treårskrigen, da det patriotiske *Ribe* blev »helt elleveld«, 54—58 var han atter i *Ribe* for at hjælpe broderen med et kornbrænderi. 1858 forpagtede han af onkelen brænderiet på *Visby Hedegård*, og senere ejede han gården *Nørmark*, hvorefter han fra 1902 boede i *Visby*. Han blev formand for *Løve Herreds* Brandkasse og medstifter af *Nordslesvigsk Kreditforening* og *Tønder Landmandsbank*. Også i det nationale vistes ham tillid. Allerede 1864 blev han udpeget til at være medlem af den nordslesvigske deputation, der rejste til *Paris* og anmodede *Napoleon III* om støtte.

JACOB FABRICIUS DEN YNGRES OPTEGNELSER 1617—1644. Fabricius, født i Tønder og opvokset i *Slesvig*, var i en menneskealder nær knyttet til det gottorpske hertughus som præst, generalprovst og generalsuperintendent. Optegnelserne er referater af, hvad han her hørte. Hertugen, *Frederik III*, var en begavet og åndeligt interesseret fyrste, og vi møder både politiske begivenheder og religiøse brydninger mellem Calvinisme og Lutherdom, også katolske tanker refereres, og et stort persongalleri glider forbi. For udgiveren, tidligere missionær, pastor *A. Andersen* har det været et mægtigt arbejde at oversætte denne bog fra en blanding af højtysk, plattysk og latin og finde meningen af ofte uklare notater og forsyne den med meget oplysende noter.

H. K. K.

Virksomheden

Ved årsmødet, der afholdtes i *Grindsted*, trak forfatteren *Sal. Frifelt* sig tilbage efter 27 års dygtigt formandsskab, ligeledes ønskede redaktør *P. Friis* ikke genvalg. De hylledes begge for deres indsats og udnævntes til æresmedlemmer. Nyvalgt blev overlærer *Vald. Andersen, Bække*, og lærer *S. Hansen, Grønfelt*. Også lærer *H. Ølgaard* frabad sig valg som revisor, han takkedes ligeledes for mangeårigt arbejde for samfundet. Nyvalgt blev gård-ejer *Svend B. Troelsen, V. Vedsted*. Rigsarkivar, dr. phil. *Johan Hvidtfeldt* talte derefter for en stor forsamling om besættelsestidens historie.

Bestyrelsen har konstitueret sig med kontorchef *O. Clausen Nielsen, Tjæreborg*, som formand. — Sammen med *Ribe* og *Esbjerg museer* har samfundet afholdt foredrag i *Ribe* og *Esbjerg* med museumsdirektør, dr. *K. Marchallick*, Slotsmuseet, *Jever*, der holdt foredrag om og viste lysbilleder fra sine udgravninger og undersøgelser i *Oldenburgs* og *Østfrilands kirker* for at finde frem til spor af oprindelige trækirker. Doktoren drog sammenligninger med tilsvarende fund og kirker på vor egn og fremhævede pastor *Høgsbro Østergaards* resultater.

Udflugten, begyndende i *Hunderup*, var i år forbundet med afsløring af en mindesten for folkemindesamleren og samfundets mangeårige bestyrelsesmedlem *T. Tobiassen Kragelund* (se årb. 1958 s. 528-34). Chefredaktør *Knud Ree* takkede Historisk Samfund for initiativet og mindede om, at *Tobiassen* tillige havde haft sin gerning som forretningsfører ved *Vestkysten*, og fra bladet havde man denne dag lagt en krans på hans grav. Professor, dr. phil. *P. Skautrup* bragte en tak fra det jyske institut ved *Århus universitet* og udtrykte sin anerkendelse af *Tobiassens* arbejde for dette. *Sal. Frifelt*, der var formand for det nedsatte udvalg for rejsningen af mindesmærket, holdt afsløringstalen, takkede alle, der havde gjort det økonomisk muligt for Historisk Samfund at rejse mindet: *Vestkysten, Landbosparekassen, Ribe, søskendeparret Kathrine og Niels Møller, Kragelund, og Hunde-*

rup sogneråd, der også havde skænket grunden ved anlægget i Hunderup by på den gamle hovvej til Kærgård og over for Hunderup birks tingsted. Videre talte Frifelt om Tobiassens store arbejde for egnshistorie og folkløse og om hans forfatterskab og afslørede stenen, der under et bronzerelief bærer følgende inskription: »Forfatteren og folkemindesamlere T. Tobiassen Kragelund, f. 8.2.1879, d. 4.4.1958. Hans hverdag var dagbladet Vestkysten, hjemstavns minder og Historisk Samfund hans hvile, Riber Kjærgaard genrejst hans drøm. En flittig, glad og gavmild mand«. — Tobiassens søn, *overlæge Tobiassen*, Hjørring, talte derpå familiens tak for mindesmærket. Derefter overdrog Clausen Nielsen det til Hunderup sogneråd, hvis formand *Hans Pedersen*, Hunderup, udtalte: »Det er med glæde, vi her i Hunderup modtager dette smukke minde om en mand, der holdt af sin hjemstavns og den dialekt, der tales her, og som lærte os at holde af hjemstavnen og vore forfædre. Vi vil værne om stenen, som også skal minde efterkommere om dette«.

Ved kaffebordet i forsamlingshuset bragte formanden for A/S Den sydvestjyske Venstrepresse, gdr. *Rask Jensen*, Gjesing, en hilsen fra bestyrelsen og en tak for Tobiassens arbejde for bladet og mindedes de mange andre ting, Tobiassen havde overkommet, ikke mindst genrejsningen af Kærgård. Derefter holdt professor Skautrup foredrag om vort modersmål (dialekterne) og dets værdi for den enkelte. Så kørtes til *Hviding kirke*, der var under resturering, og som forevistes af *Sv. Troelsen*. På *V. Vedsted ungdomsskole*, blev vi elskværdigt modtaget af forstander *la Cour Madsen*, der fortalte om skolen, mens Troelsen holdt foredrag om egnens historie, og flere havde ordet. Formanden sluttede den vellykkede udflugt med en tak til de ydende.

Foruden årbogen udgav samfundet småskrift nr. 3 »*En Styrmands Selvbiografi*«, som sendtes medlemmerne gratis. Endvidere har samfundet begyndt udgivelsen af større skrifter med H. K. Kristensen: *Gamle sydvestjyske fiskerlejer*, som medlemmerne kunne få til en lav subscriptionspris og endnu kan erhverve til favørpris ved henvendelse til forfatteren, se omslaget! Endnu et småskrift håber vi inden længe at kunne sende medlemmerne gratis, nemlig *Carsten Teilman Hald: Vestjyske adelsmænd og godsejere*, der vil blive et smukt og interessant billedhefte.

Gårdejer *Frands Gammeltoft*, *Gammeltoftgård*, *Henne*, har tilbudt at frede et hedestykke på sin ejendom i Dyreby ca. 6150 m² med meget tydelige *digevoldinger*. Et udvalg af bestyrelsen

besigtigede stedet, fandt det fredningsværdigt, og ved Nationalmuseets hjælp er det nu fredlyst, og fredningssten vil blive opsat i det trekantede areals hjørner.

Nye medlemmer 1964

Gdr. Svend Henriksen, Varhogaard. Fru Helga Juel Andersen, Thyregod. N. A. Johansen, Vorbasse. Tømrermester S. A. Hansen, Esbjerg. Sognepræst K. E. Jacobsen, Vorbasse. Murer Poul Korsgaard, Krogager. Læge Dagmar Hald, Lunderskov. Agnes Møller, Vorbasse. Førstelærer J. M. Møller, Ølgod. Landmand Georg Mynster, Brørup. Lærer Hans Kelstrup, Sdr. Hygum. Bibliotekar H. E. Eriksen, Grindsted. Lærer Ole Brimnes, Esbjerg. Adjunkt Hans Brinch, Esbjerg. Rentier C. Vestergård, Næsbjerg. Konsulent H. Falck, Vejle. Gdr. G. B. Sørensen, Brørup. Forpagter Erling Hansen, Simmel. Grosserer K. Højgård, Vorbasse. Fuldmægtig H. Groth, Esbjerg. Overassistent H. Wulff, Esbjerg. Herning bibliotek. Gdr. A. Skygebjerg, Vorbasse. Malermester J. Christensen, Vorbasse. Rentier Chr. Pallesen, Skjoldbjerg. Chr. Lund, Dansk Slægtshistorie, Kellerup. Bogbindermester N. Mønster, Åbenrå. Lærer Vind Jensen, Bramminge. Lærer H. Bruun, Tjæreborg. Filmproducent Arne Markussen, Snoghøj. Vicetoldinspektør H. Jeff Nielsen, Kastrup. Professor N. Kingo Jacobsen, København. Statsautoriseret revisor P. Skjoldborg, Esbjerg. Læge Palle Svith, Ribe. Direktør Lykke Madsen, Aalborg. Lærer Folmer Hansen, Henne. Mejeribestyrer B. Johannesen, Bække. Lærer Hans Særkjær, Oxbøl. Oxbøl realskoles bibliotek. Konsulent H. Rasmussen, Esbjerg. Fru Mathilde Knudsen, Lunde J. Frk. Hyldeborg Jensen, Vamdrup. Maren Rhode, Esbjerg. Lærer Emil Schrøder, Bække. Lærerinde Enggaard Larsen, Henne. Gdr. Kr. Jessen Hansen, Egtved. Lærer de Laurant, Jullerup. Gdr. Hans Søgaard, Holsted. Lærer William Mortensen, Bække. Lærer Laurbjerg Nielsen, Bække. Lærer Chr. Jensen, Bække. Lærer E. Vedsted, Veerst. Sognepræst Værgø, Henne. Arkitekt D. Kamp, Esbjerg. Maskinmester Farup Olesen, Esbjerg. Skoleinspektør H. Friis, Jels. Uddeler Hans Jørgensen, Pjedsted. Guldager Kristensen, Oxbøl. Murermester Hans Hansen, Oxbøl.

Under uddannelse: Helge Christensen, Lunde J. Olaf Buch, Silkeborg. Asger Tygesen, Struer. Alfred Kirketerp, Esbjerg. Hans Oluf Schou, Esbjerg. Niels Windfeld Lund, Bording. Grete Borg Kristensen, Ribe.

Regnskabsoversigt 1964-65

INDTÆGT.

Kassebeholdning	6581,18
862 ord. medlemmer à 10 kr	8620,00
59 medlemmer à 5,00 kr.	295,00
1 » » 8,50 »	8,50
1 » » 20,00 »	20,00
<hr/>	<hr/>
26 kommuner à 12 kr.	312,00
13 » » 20 »	260,00
2 » » 25 »	50,00
1 » » 15 »	15,00
<hr/>	<hr/>
81 biblioteker à 10 kr.	810,00
1 » » 30 »	30,00
3 » » 20 »	60,00
<hr/>	<hr/>
6 subskribenter	900,00
69 »	69,00
Salg af Gotisk Skrift og Lyngbohefter	910,85
» » årbøger	1432,45
Tilskud: Kulturministeriet	1665,00
» Ribe amt	500,00
» Varde kommune	200,00
» Kolding Folkebank	100,00
» Varde Spare- og Laanekasse	50,00
» Nr. Nebel Sparekasse	50,00
<hr/>	<hr/>
Gave fra ingeniør G. Pedersen, USA	2365,00
Refunderet porto	1181,50
» papirafgift	377,80
»	76,49
Forskelligt	265,85
Renter af Kirstine og Th. Mølhedes legat	556,82
Bankrenter	139,52
<hr/>	<hr/>
	Kr. 24436,96

UDGIFT.

Trykning af årbog	7164,41
» » »Styrmand« o. a. hist. litteratur	4581,53
Honorarer	1367,50
Udsendelsen af årbogen	905,45
Tilskud til »Gamle sydvestfyske Fiskerlejer«	2000,00
Løn til redaktør og kasserer	1300,00
Møder og foredrag	1563,50
Bogkøb	111,20
Porto, telefon m. m.	547,34
Kontingent til D. h. F.	300,00
Forskelligt	494,69
Beredskabskonto	100,00
Kassebeholdning af overføre	4001,34
<hr/>	<hr/>
	Kr. 24436,96

AKTIVER.

Vest- og sønderj. Kreditforenings obl. 4½ % ...	12600,00
I overformynderiet	176,21
Grundfond pr. 1. juni 1965	4150,16
Beredskabskonto pr. 1. juni 1965	12042,69
Kassebeholdning	4001,34

Egtved, d. 24. juni 1965.

Christa Heltberg Krivst.

Revideret og fundet i orden.

Ribe, d. 27. juni 1965 V. Vedsted, d. 1. juli 1965.

Mogens Bencard. Svend B. Troelsen.

INDHOLDSFORTEGNELSE

1. Skibelund. Af Gudmund Kelstrup. Side 161.
 2. Om Aftægtskontrakter og Aftægtsfolk. Af Sigurd Kristensen. Side 241.
 3. Fledføring. Af H. K. Kristensen. Side 282.
 4. Lidt om biskop Christian Muus. Af. H. K. Kristensen. Side 285.
 5. Den middelalderlige Knuris vandmølle i Kvong sogn. Af Clara Haahr Christiansen og Kaj Skelmose. Side 292.
 6. Gejstlig debat om et degneoffer i 1818. Af Valdemar Andersen. Side 300.
 7. Mindeord: Aug. F. Schmidt, Dyveke Junker Nielsen, Rasmus Mørtensen. Side 306.
 8. Litteratur om Ribe amt. Side 310.
 9. Virksomheden og nye medlemmer. Side 317.
-

Historisk Samfund for Ribe Amt har følgende bestyrelse: Kontorchef O. Clausen Nielsen, Tjæreborg, formand, overlærer Vald. Andersen, Bække, lærer Søren Hansen, Grønfelt, Ølgod, lærer H. K. Kristensen, Varde, seminarirektor Sv. Mogensen, Ribe, snedkermester Niels Thomsen, Esbjerg, og sognepræst K. Høgsbro Østergaard, Astrup, pr. Glejbjerg. Kassereren er fru Christa Kvist, Præstevænget, Egtved. Redaktionsudvalget er Kristensen (fmd.), Sv. Mogensen og Niels Thomsen.